

Det botaniske fagsprog.

*”Fuchsia” - marts 2000)
fra Gerda Mantheys bog ”Fuchsien”*

De fleste, der begynder at dyrke fuchsia, har kun et yderst beskedent kendskab til botanik, og de botaniske fagudtryk som "slægt, art, underart, varietet, hybrid, cultivar, sort og sport" kan forekomme sære og uigennemskuelige. Denne artikel vil søge at råde bod på dette forhold.

Alle fuchsia tilhører planteslægten *Fuchsia*, der er en af natlysfamiliens 20 slægter (blandt disse er slægterne *Dueurt* (*Epilobium*) og *Gederams* (*Chamaenerion*) repræsenteret ved vildtvoksende arter i Danmark.

Inden for slægten *Fuchsia* findes godt 100 arter vildtvoksende (mest i Syd- og Nordamerika, men med enkelte repræsentanter på New Zealand og på Tahiti). Man omtaler ofte arterne som vildarter. Disse arter (på latin species, forkortet sp.) bærer et toleddet latinsk navn som f.eks. *Fuchsia magellanica*, og der findes flere steder i landet fine samlinger af vildarter.

Fuchsiaer formerer sig ved frø, og fremmedbestøvning er almindelig. Det vil sige, at et individ, "moderplanten", leverer frøanlæg og et andet individ, "faderplanten", bidrager med støv. I frø og støv findes arveanlæggene. Hvis alle planter i en art, havde samme gener - man siger, at de er homozygoter med hensyn til alle gener - ville der ikke ske nogen genblanding, og alle efterkommere ville beholde det oprindelige udseende. To enæggede tvillinger er netop så godt som identiske, fordi deres gener er ens.

I en vildart er der stor overensstemmelse i arveanlæggene, så afkommet varierer ikke voldsomt, man siger at arten er frøkonstant, - men visse forskelle i f.eks. højde, frodighed, blomsterfarve og blomsterstørrelse vil der altid være. Der findes en naturlig variation i genmaterialet. Ved en mutation kan der ske en pludselig ændring af et arveanlæg. Mutationer kan f.eks. fremkaldes af stråling og visse kemiske stoffer, men man har ikke fuld klarhed over alle årsager til mutationer. Mutationer kan bewirke, at der dannes planter, som på et eller flere punkter adskiller sig fra den art, de tilhører.

I så fald taler man om, at der er opstået en varietet (forkortet var.). Er afvigelserne fra arten meget markante og konstante, vil man tale om en underart (på latin subspecies, forkortet ssp.)

I naturens dannes der hele tiden nye varieteter og underarter, der efterhånden fjerner sig mere og mere fra deres artsophav.

Ifølge udviklingslæren er den nuværende mangfoldighed af planter, som botanikerne beskriver minutøst i fagtidsskrifter og opdeler i familier, slægter, arter, underarter og varieteter, i årmillionernes løb opstået ved mutationer ud fra en enkelt eller enkelte oprindelige organismer.

For fuchsia og andre haveplanter søger man bestandig at frembringe planter med nye ønskværdige egenskaber så som kraftige farver, smukke former, robust vækst, modstandsdygtighed mod skadedyr osv. Krydses to fuchsiaarter (det finder naturligvis også sted i naturen ved vindens og insekternes hjælp) fås frø, der vokser op til en hybrid (en krydsning) mellem de to arter. Ved krydsning mellem de opståede hybrider fås nye hybrider. De fleste af de fuchsia, man ser i kultur, er sådanne hybrider. Ved krydsningen blandes generne, så hybriderne har en mere varieret genbesætning end arterne. De kan være heterozygoter med hensyn til mange gener, og vil derfor give meget varierende frøplanter.

Det udnytter tiltrækkeren til at udvælge individer med særlige egenskaber, som han så kan krydse videre med.

Er han til sidst tilfreds med resultatet, kan han navngive sin plante og prøve at få den anerkendt af de relevante myndigheder. Han har skabt en ny sort (eller cultivar). Det er sådanne sorters navne, der i titusindvis flokkes i kataloger og fuchsiabøger med deres skaber nævnt i parentes efter det mere eller mindre opfindsomme navn. Det er nævnt ovenfor, at en mutation i et frøanlæg - en genetisk mutation kan give anledning til en frøplante, der adskiller sig så meget fra moderplanten, at den fortjener navn af underarter eller varietet. Der kan imidlertid også ske mutationer i plantens vækstceller (man taler i så fald om en somatisk mutation). F.eks. kan man komme ud for, at en enkelt gren på en fuchsia med blå blomster pludselig bærer rød-hvide blomster, eller bladene kan blive brogede. Tager man stiklinger fra den muterede gren, får man en ny sort, som er opstået som en sport af den oprindelige plante. En hel del værdifulde nyheder er opstået på denne måde.

Mærkeligt nok er det ikke sjældent sket, at den samme sport er opstået samtidig i flere gartnerier eller hos flere fuchsiaamatører. Fuchsialitteraturen kan opvise adskillige eksempler på dette ejendommelige forhold, men gennemgående er fænomenet ret sjældent.

I vore dage kan man imidlertid hjælpe naturen på vej ved bestråling med radioaktive stoffer eller ved behandling med kemiske midler med mutagene egenskaber. Et eksempel på det sidste er stoffet colchicin, der findes i den velkendte efterårscrocus, der går under navnet "Nøgen Jomfru".

Oversættelse T. S.